

MODERN EDUCATION: PROBLEMS AND SOLUTIONS IN HISTORY AND ITS TEACHING

Yakubova Dilfuza Ataboyevna¹

School No. 11, Urganch city, Khorezm region

KEYWORDS

history, method, technology,
game technology, science,
student

ABSTRACT

This article analyzes the methodology of teaching history, modern pedagogical technologies in the educational process and their application.

2181-2675/© 2022 in XALQARO TADQIQOT LLC.

DOI: 10.5281/zenodo.7088655

This is an open access article under the Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

¹ Teacher of School No. 11, Urganch city, Khorezm region, UZB

ZAMONAVIY TA'LIM: TARIX VA UNI O'QITISHDAGI MUAMMO VA YECHIMLAR

KALIT SO'ZLAR:

tarix, metod, texnologiya, o'yinli texnologiya, fan, o'quvchi

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada tarix fanini o'qitish metodikasi, ta'lim jarayonidagi zamonaviy pedagogik texnologiyalar va ularni qo'llash tahlil etilgan.

Hozirgi davrda ta'lim mazmuni insoniyat to'plagan tayyor bilimlar ko'nikma va malakalarni puxta egallash bilan birga, o'quvchilarning mustaqil fikr yuritish, ijodiy ishlash qobiliyatlarining o'sishini taminlay oladigan ijodiy faoliyatni ham o'zida birlashtirmog'i lozim. Bunda ta'lim mazmuni bilan birga o'qitish metodlari ham muhim rol o'ynaydi.

O'tmishning hayotiy voqealari haqidagi obrazli tasavvurlar o'quvchilar olgan tarixiy bilimlarining birinchi eng muhim tafakkur komponenti bo'lib xizmat qiladi. Ana shu asosda o'quvchilarda obrazli-tarixiy tasavvurlarni shakllantirishning metodik usullarini guruh'larga ajratish mumkin: o'qituvchining voqeani suratlab tavsiflashi, syujetli hikoya, badiiy-tarixiy tekstlarni o'qib berishi va o'qitishning boshqa usullaridan foydalanishi, shuningdek uning obrazli bayoni va suratlar asosida o'quvchilarning ham hikoya qilib berishi insho yozishi kabi o'rganish usullari bir gurappani hosil qiladi.

O'qituvchining jonli nutqi o'quvchilarning ko'z o'ngida tarixiy o'tmish va hozirgi ijtimoiy hayotning yorqin manzarasini, xalq ommasining mehnat va qudratini, kishilarning yorqin qiyofasini gavdalantiradi. O'qituvchining bayoni ishontiruvchi kuchga ega. Jonli nutq o'quvchi ongiga tez etib boradi, uni ma'lum xulosalarga olib keladi, tarixiy jarayonning qonuniyatlarini tushunishni osonlashtiradi. O'quvchilarga tarixiy materialni tahlil qilish va umumlashtirish namunasini ko'rsatib beradi. O'qituvchining jonli nutqi puxta bilim va malaka manbai bo'lish bilan birga, juda katta tarbiyalovchi kuchga ega. O'qituvchi nutqidagi mantiq, urg'uning kuchi, dalillarning jonli va ishonarli bo'lishi o'quvchilarning ongiga, xistuyg'ulariga kuchli tasir ko'rsatadi, ularni fikrlashga o'rgatadi, ma'lum xulosalarga olib keladi, tarixiy jarayonni, uning qobiliyatlarini to'g'ri tushunishga yordam beradi. Shuning uchun xam, tarix darslarida o'qituvchi o'quvchilarga ko'proq gapirib, ularni ko'z o'ngida jamlashga yordam berishi lozim. Bu borada o'yibli texnologiyalarning ahamiyati beqiyosdir.

O'yinli texnologiyalar turli shaklda bo'lsada, ularning barchasi o'z mazmuniga ko'ra yagona maqsad sari yo'naltirilgan, ya'ni ular talabalarning nazariy bilimlarini chuqurlashtirish, kengaytirish, egallangan nazariy bilimlaridan amaliyotda mustaqil va samarali foydalana olish ko'nikmalarini hosil qilish, ularni ijtimoiy-iqtisodiy munosabatlarni uyushtirishga tayyorlash, ijtimoiy faollikni shakllantirish, yetuk axloqiy sifatlarni tarkib toptirish, teran va sog'lom fikr, keng dunyoqarash egasi bo'lgan komil shaxsni kamol toptirishdan iborat vazifani hal etadi. Psixologlarning ta'kidlaricha, o'yinli faoliyatning psixologik mexanizmlari shaxsning o'zini namoyon qilish, hayotda o'z o'rnini barqaror qilish, o'zini o'zi boshqarish, o'z imkoniyatlarini amalga oshirishning fundamental

ehtiyojlariga tayanadi. O'yin ijtimoiy tajribalarni o'zlashtirish va qayta yaratishga yo'nalgan vaziyatlarda, faoliyat turi sifatida belgilanadi va unda shaxsning o'z xulqini boshqarishi shakllanadi va takomillashadi. L.S.Vigodskiy o'yinni bolaning ichki ijtimoiy dunyosi, ijtimoiy burtmalarni o'zlashtirish vositasi sifatida ta'riflaydi.

Zamonaviy ta'limni tashkil etishda, ayniqsa, tarix darslarida rolli hamda ishbop o'yinlardan samarali foydalanishga alohida e'tibor berilmoqda. Talabalarda muayyan faoliyat yuzasidan egallangan nazariy bilimlarni amaliy ko'nikma va malakalarga aylantirish, ularda ta'limiy faollikni yuzaga keltirish, ularni ijtimoiy munosabatlar jarayoniga keng jalb etishda rolli hamda ishbop o'yinlar o'ziga xos o'rin tutadi. Bugungi kunda ta'lim jarayonida qo'llash nihoyatda qulay bo'lgan bir qator o'yinli texnologiyalar yaratilganidir.

"To'g'ri top" o'yini uchun ikkita plakat kerak bo'ladi. O'qituvchi birinchi navbatda biror mavzu bo'yicha kalit so'zlarni boshlanishi yozib qo'yadi, o'quvchi esa tartibni o'zgartirgan holda kalit so'zlarning davomini yozib qo'yadi. O'yinni 6 sinflarda "Qadimgi dunyo tarixini davrlashtirish" mavzusini o'rganishda qo'llash mumkin:

Poleolit bu...

Mezolit bu...

Neolit bu...

Eniolit bu...

Bronza bu...

Temir davri bu...

1. Insoniyat tarixida ilk tosh davri bo'lib er.avv. 1 mln.-12 ming yilliklarni o'z ichiga oladi...

2. O'rta tosh davri bo'lib, er.avv. 12 – 7 ming yilliklarni o'z ichiga oladi....

3. Yangi tosh davri bo'lib, er.avv. 6 – 4 ming yilliklarni o'z ichiga oladi....

4. Mis tosh davri bo'lib, er.avv. 4 – 3 ming yilliklarni o'z ichiga oladi

5. Er.avv. 3 – 2 ming yilliklarni o'z ichiga olib, materiarxatdan poteriariat ajralib chiqadi....

6. Er.avv. 1 – ming yillikdan boshlanib, bu davrda insoniyat tarixidagi 2 – mehnat taqsimoti ro'y beradi...[1]

"Kim biladi?" o'yinida o'quvchilar ikki guruhga bo'linadi. Birinchi guruh a'zolari "O'zbekiston tarixi" 8-sinf darsligidan biror hukmdor yoki tarixiy shaxs haqida ma'lumot o'qishadi. Ikkinchi guruh a'zolari esa hukmdor yoki tarixiy shaxsni kim ekanligini aniqlashadi. Keyingi navbatda ikkinchi guruh a'zolari biror hukmdor yoki tarixiy shaxs haqida ma'lumot o'qishadi. Birinchi guruhdagilar esa hukmdor yoki tarixiy shaxsni kim ekanligini aniqlashadi. Har bir to'g'ri javob uchun yutukli kartochkalar berishadi. Bu o'yinni xohlagan mavzu yoki fanni o'rganishda dars jaryonida o'quvchilarni zeriktirishga yo'l qo'ymaslik, qiziqtirish maqsadida ham o'tkazish mumkin. Masalan, 8-sinfda "O'zbekiston tarixi" fanida foydalanish mumkin:

1- guruh:U hukmdor Ablxayrxonning farzandi Shoxbudoqsultonning o'g'li. Uning ismining ma'nosi "Kuch qudrat" demakdir. U XV asrning 80-yillarida o'z davlatini to'zgan.

2- Guruh: Shayboniyxon. O`yin shu tarzda davom etadi. Ushbu o`yin o`quvchilarda fanga yoki o`rganilayotgan mavzuga nisbatan qiziqish uyg`otadi. Tarixga bo`lgan ijodiy yondashuvni o`stiradi, mantiqiy fikrlash malakalarini oshiradi [2]

O`quv muammoli vaziyat (o`quv keysi) tashkil etishning maqsadi guruh xonasida aniq muammoli vaziyatni mavjud imkoniyatlar va tavakallikni hisobga olgan holda muqobil yechimlarini muhokama qilish orqali qarorlar qabul qilish muhitini yaratishdan iboratdir. Keys usulini samarali qo`llash o`quv guruhiga muammoli vaziyatni muhokama qilish imkoniyatini berish orqali talabalarning anglashini faollashtiradi, o`z bilimi va g`oyasini mujassamlashtirish, muhokama jarayoni va mazmunini kuzatish uchun sharoit yaratadi.

O`quvchilar boshqa ko`rgazmali qurollardan ko`ra kinofilmlar vositasida tarixiy o`tmishni jonliroq idrok etadi. Tarixiy mavzularga bag`ishlangan badiiy filmlar (masalan "Muz jangi") "Jahon tarixi" fanini o`qitishda o`zining mazmuni va tarixiy voqealarni jonli qilib ko`rsatish jihatidan tarixiy badiiy asarlarga o`xshab ketadi.

Kionfilmlar, ayniqsa badiiy filmlar o`quvchilarga ijobiy ta`sir ko`rsatish, estetik va axloqiy tarbiya berish vositasi hamdir. Kinofilmlar bilim olish vaqtini iqtisod qilishga yordam beradi. O`quvchilar oddiy sharoitda o`quvchining bayonidan muzey va har xil tarixiy joylarga ekskursiyalarda bo`lib soatlar sarf qilib oladigan bilimlarni 10 – 15 daqiqali filmni ko`rib ham olishlari mumkin. O`quv filmilarining emotsional, estetik ta`siri ham boshqa ko`rsatmali qurollarga nisbatan shubhasiz kuchlidir.

Kinofilmni o`quvchilarga ko`rsatishdan oldin, o`qituvchining o`zi uni sinchiklab ko`rib chiqishi va o`rganishi lozim. Bu bilan o`qituvchi filmning umumiy mazmuni bilan, asosiy diqatni jalb qiladigan eng muhim kadrlar va suxandon matni bilan tanishtiradi. Shundan keyingi film o`quvchilarga ko`rsatiladi, so`ngra film yuzasidan suhbat o`tkaziladi, eng muhim kadrlar yuzasidan savollar beriladi, film mazmuniga bog`lab uyga vazifa topshiriladi.

Tarix o`qitish tajribasida o`quv filmlaridan foydalanishning quyidagi asosiy usullari mavjud:

- o`qituvchi o`z bayonini o`quv filmining eng muhim va yorqin kadrlarni ko`rsatish bilan bog`lab olib boradi. Tanlab olingan o`sha kadrlarni izohlaydi va tegishli xulo a chiqaradi.

- 10-15 daqiqali qisqa o`quv filmlariga bag`ishlab dars o`tkaziladi.

- maxsus kino darsi tashkil etiladi.

- darsdan tashqari vaqtda film tomosha qilinadi.

Xulosa qilib ayatadigan bo`lsak, shiddat bilan jadallashib borayotgan ilm-fan va axborot texnologiyalari davrida tarix fanini o`qitishda aynan mana shunday kompyuter texnologiyalari bilan turli xil interfaol usullardan foydalanib dars berish jarayonini o`rganish va hayotga tatbiq qilish orqali nafaqat bugungi avlodni balki kelajak avlodning ham tarix faniga bo`lgan qiziqishini va bilimini oshirishimiz mumkin. Ana shundagina biz o`z pirovard maqsadimizga erishamiz.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. AQCHAYEV F. SH. TARIX FANINI O`QITISHDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALAR (O`quv-uslubiy qo`llanma). Jizzax-2014

2. Fuzailova G.S, Rahmatullaeva O.R. "Tarix fanini kasbiy sohalarga yo'naltirib o'qitish metodikasi". Uslubiy qo'llanma. – T., TDPU, 2012.
3. Xodiyev B.Yu., Golish L.V., Rixsimboyev O.K. Keys-studi - iqtisodiy oliy o'quv yurtidagi zamonaviy ta'lim texnologiyasi: Ilmiy-uslubiy qo'llanma / "Zamonaviy ta'lim texnologiyalari" turkumi. - T.: TDIU, 2009.
4. Akhmedovich, M. A., & Fazliddin, A. (2020). Current State Of Wind Power Industry. The American Journal of Engineering and Technology, 2(09), 32-36.
5. Fazliddin, A., Tuymurod, S., & Nosirovich, O. O. (2021). Use Of Recovery Boilers At Gas-Turbine Installations Of Compressor Stations And Thyristor Controls. The American Journal of Applied sciences, 3(09), 46-50.
6. Solidjonov, D., & Arzikulov, F. (2021). WHAT IS THE MOBILE LEARNING? AND HOW CAN WE CREATE IT IN OUR STUDYING?. Интернаука, (22-4), 19-21.